

שיעורו השבועי של מרן הראשון לציון
 הרב יצחק יוסף שליט"א
 בנושאים אקטואליים בתוכנית "קבלת שבת"

מוסדות "חזון עובדיה" ישוב אדם
 פרשת לך לך תשפ"ד | 399

כתיבה: הרב מרדכי גור
 עריכה: הרב יהונתן חרד

עין יצחק

ב נ ו א :

שאלת פל ומטר בברכת השנים

דני שאלת טל ומטר

כידוע, השבוע ביום שישי (ביום חמישי בערב בתפילת ערבית) מתחילים בשאלת 'טל ומטר' בברכת השנים. כי אז הוא ליל שבעה במרחשון, ואף על פי שהיה ראוי להתחיל לשאול טל ומטר תיכף ומיד אחר החג, כדרך שמוכרים 'משיב הרוח ומוריד הגשם' החל מתפלת מוסף של שמיני עצרת והלאה, מכל מקום תיקנו חז"ל לעכב שאלת טל ומטר עד שיעברו חמשה עשר יום אחר החג, כדי שייספיקו עולי רגלים להגיע למחוז חפצם, ולא יעצרו הגשם, ושיערו או שדרוש חמשה עשר יום כדי להגיע (בתנאי התחבורה של הימים ההם) מירושלים לנהר פרת, גבול מדינת בבל, ששם היה היישוב המרוחק ביותר מירושלים. ואף לאחר חורבן בית המקדש היו עדיין כאלה שמתאספים מכל התפוצות לעלות לרגל, ובפרט ליד הכותל המערבי שלא זוהי שכונה משם, ומפני תקנת עולים אלה איחרו את השאלה של טל ומטר לשבעה בחשון.

א. מי שטעה ושאל טל ומטר בברכת השנים תיכף ומיד לאחר החג, קודם שבעה בחשון, אינו צריך לחזור ולהתפלל, כיון שעל כל פנים עונת הגשמים היא. ואפילו נזכר באמצע התפלה, יכול להמשיך להתפלל, ומכל מקום אם ירצה יוכל לחזור ולהתפלל בתנאי דנדבה, שיאמר: 'אם אני חייב לחזור ולהתפלל, הריני מתפלל לשם חובה, ואם לאו תהיה תפלת זו לנדבה', ואינו צריך לחדש בה דבר.

ב. במה דברים אמורים בארץ ישראל שהיא ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים, וזקוקים תושביה לגשמים מרובים. ולכן מקדימים לשאול טל ומטר החל מליל ז' בחשון, אבל בחוץ לארץ כגון בבל ומצרים וסביבותיהם שאינם צריכים לגשמים כל כך, אין שואלים טל ומטר אלא עד יום הששים אחר תקופת תשרי. ויום התקופה מכלל הששים יום. ומתחילים לשאול בתפלת ערבית של יום הששים, וחיילי הצבא ותיירים ושאר בני אדם שנקלעו לסיני או לגולן או לדרום לבנון, שהאקלים שלהם דומה לשל ארץ ישראל, שואלים טל ומטר בליל ז' בחשון, שאין הדבר תלוי בקדושת הארץ, אלא הכל לפי צורך הגשמים לארץ ההיא. ובפרט במקומות שמזכירים ארץ ישראל, וכן כתבו באחרונים, שבמקומות שמזג האוויר והאקלים שלהם דומה לשל ארץ ישראל, כגון מדברות סיני ואל עריש והגולן דמשק וסביבותיה שואלים טל ומטר בז' בחשון, כתושבי ארץ ישראל, כי מזג האוויר שלהם דומה לשל ארץ ישראל.

ג. בן חוץ לארץ שטעה בתפלתו ושאל טל ומטר לפני שיגיע יום ששים לתקופה, אינו צריך לחזור ולהתפלל, כיון שעל כל פנים עונת הגשמים היא, ואין הגשמים בימים אלו סימן קללה, שהרי מזכירים בתפלה 'משיב הרוח ומוריד הגשם'. ולא עוד אלא שאפילו אם טעה בחוץ לארץ ושאל טל ומטר קודם שבעה בחשון, גם כן אינו צריך לחזור ולהתפלל, כדן בן ארץ ישראל שטעה. ומכל מקום אם רצה יכול לחזור ולהתפלל בתנאי דנדבה.

דני הטועה ולא הזכיר טל ומטר

ד. אם טעה ולא שאל טל ומטר, אם נזכר בסיום ברכת השנים, לפני שיזכיר 'השם', חוזר ואומר ותן טל ומטר לברכה וכו', ומסיים על הסדר. ואם לא נזכר עד שחתם ברוך אתה ה' מברך השנים, לפני שיתחיל ברכת תקע בשופר, יאמר שם בין ברכה לברכה 'ותן טל ומטר לברכה', וימשיך ברכת תקע בשופר וכו'. ואם לא נזכר עד שהתחיל תקע בשופר גדול, ימשיך בתפלתו עד ברכת שמע קולינו, ולפני שיאמר 'כי אתה שומע תפלת כל פה', יאמר שם: 'ותן טל ומטר לברכה'. (ואם הוא

בתענית שצריך לומר ענוה, יאמר תחלה ותן טל ומטר לברכה, ואחר כך יאמר ענוה. ואם שכח לשאול גם בברכת שמע קולינו, וחתם 'ברוך אתה ה'', ומיד נזכר, יאמר 'למדני חקך', וחוזר ושואל טל ומטר, ומסיים שנית 'כי אתה שומע תפלת כל פה' וכו'. ואם חתם שומע תפלה, ואחר כך נזכר שלא שאל טל ומטר, יאמר שם קודם ברכת רצה, 'ותן טל ומטר לברכה'. ואם אמר תיבת רצה, חוזר ל'ברך עלינו', וממשיך תקע בשופר ויתר הברכות על הסדר. וכן הדין אם נזכר באמצע מודים, או באמצע אלהי נצור, שחוזר לברך עלינו. אבל אם סיים פסוק יהיו לרצון האחרון, אף על פי שהעדין לא פסע שלש פסיעות לאחוריו, חוזר לראש התפלה.

ה. מי שטעה בתפלת ערבית בימות הגשמים, ולא שאל טל ומטר בברכת השנים, וסיים תפלתו, אף על פי שמעיקר הדין תפלת ערבית רשות, אף על פי כן חייב לחזור ולהתפלל שנית. ואם נזכר באמצע תפלתו חוזר על דרך שנתבאר לעיל.

ו. אשה שטעתה בברכת השנים ולא שאלה טל ומטר, בין בשחרית ובין בשאר תפלותיה, דינה כדן איש שטעה ולא שאל טל ומטר, וחוזרת להתפלל על דרך שנתבאר לעיל. ואין חילוק בזה בין האישה לאשה.

ז. אם טעה ולא שאל טל ומטר בערבית של ליל שבעה במרחשון, יש אומרים שאינו צריך לחזור ולהתפלל, ויש חולקים וסוברים שצריך לחזור ולהתפלל. ונראה להלכה שאם נזכר קודם שומע תפלה, ישאל שם טל ומטר, ואם התחיל רצה, יחזור לברכת השנים. ואם סיים תפלתו ונזכר שלא שאל טל ומטר, יחזור ויתפלל בתנאי של נדבה.

ח. מי שנסתפק אם שאל טל ומטר בתפלתו או לא, אם נזכר להסתפק לפני ברכת שמע קולינו, שואל טל ומטר בשומע תפלה, ואם נזכר לאחר שהתחיל רצה, אם הוא בתוך שלשים יום מיום שמתחילים לשאול בו טל ומטר, חוזר לברכת ברך עלינו, שחזקה עליו שאמר ברכנו כפי שהיה שגור בפיו קודם זמן שאלה. ואם הוא לאחר שלשים יום אינו חוזר, שחזקה עליו שאמר כהוגן. ושליח צבור קבוע שאומר החזרה בשחרית ובמנחה, די לו בשמונה עשר יום להרגיל לשונו לומר ברך עלינו, לפיכך אם נסתפק לאחר מכן אינו חוזר.

ט. מי שטעה בתפלתו ושכח לשאול טל ומטר, ונזכר רק באמצע אלהי נצור, ובינתיים הגיע שליח צבור לקדיש או לקדושה, אף על פי שבדרך כלל מותר לענות קדיש וקדושה באמצע אלהי נצור, הואיל ונסתיימה עיקר התפלה, מכל מקום בנידון זה יש להורות שלא יפסיק לענות קדיש או קדושה, שאם יענה נמצא שגילה דעתו שסיים תפלתו לגמרי, שהרי באמצע התפלה אסור לענות קדיש וקדושה, ואם כן יצטרך לחזור לראש התפלה בשביל שאלת טל ומטר, ולכן ישתוק ויכוין לקדושה או לקדיש שאומר השליח צבור, ואחר כך יחזור לברך עלינו.

י. מי שטעה בתפלת שבת והתחיל בברכת אתה חונן וכו', שהדין הוא שכאשר נזכר באמצע אחת הברכות של שמונה עשרה שהוא שבת, מסיים אותה ברכה שהתחיל בה, ואחר כך חוזר לתפלת שבת, ויקר מקרהו שטעה בימות הגשמים ואמר ברכנו, ואחר כך נזכר שהוא שבת, אם נזכר קודם תקע בשופר, יאמר שם ותן טל ומטר לברכה, ויחזור לתפלת שבת, אבל אם נזכר אחר שהתחיל תקע בשופר, או בברכות שלאחר מכן, לא יחזור לברך עלינו, אלא יפסיק באמצע הברכה שנזכר בה, ויחזור לתפלת שבת. ואף על פי שיש חולקים בזה, ספק ברכות

להקל.

לומר הברכה כנוסח בני אשכנז, כדי שיספיק להגיע לקדושה, אלא יתפלל כנוסח המקובל שלנו, וכמנהג אבותיו.

דיני בן א"י שהלך לחו"ל או להפך

ג. בן ארץ ישראל שיצא לחוץ לארץ קודם שבעה בחשוון, יש אומרים שאם היה דעתו לחזור בתקופת שאלת הגשמים, או אפילו שאין דעתו לחזור בתקופה זו אלא שהשאיר אשה ובנים בארץ ישראל, שואל טל ומטר בשבעה בחשוון כבני ארץ ישראל, ואם לאו לא יישא אלא עד ששים לתקופה כבני חוץ לארץ. ויש חולקים וסוברים שלעולם הולך אחר המקום שנמצא שם, ולכן אינו שואל אלא כליל ששים לתקופה כבני חוץ לארץ. ולענין הלכה נראה שאם דעתו לחזור לארץ ישראל בתקופת הגשמים או אפילו במשך השנה, או שהשאיר אשה ובנים בארץ ישראל, ישאל טל ומטר בשומע תפלה.

ד. בן ארץ ישראל שהתחיל לשאול טל ומטר בשבעה בחשוון כדינו, ואחר כך יצא לחוץ לארץ על מנת לחזור במשך השנה, ימשיך לומר טל ומטר בברכת השנים גם בהיותו שם, אף על פי שהוא קודם ששים יום לתקופה. ורק כשהוא עובר לפני התיבה כשליח צבור, יאמר "ברכנו", ובברכת שומע תפלה, קודם "כי אתה שומע תפלת כל פה", יאמר בלחש "ותן טל ומטר לברכה". ואם עקר דירתו עם משפחתו להתגורר בחוץ לארץ, יפסיק מלשאול טל ומטר מיד כשיגיע למחוז חפצו בחוץ לארץ.

(א"ה. כאן דיבר מרן הראש"ל על שהשבת (שעברה, פרשת נח) נקראת שבת מרן, ויש ללמוד בתורתו שבשבת זו. ומפני חשיבות הדברים הבאנו קצת מדבריו)

השבת נקראת 'שבת מרן', כיון שבשבעה זה חל יום פטירתו (ביום שני) והרבה קהילות בעם ישראל ספרדים ואשכנזים לומדים בתורה של מרן, מרן כתב ספרים רבים, 'ביעי אומר', 'יחזה דעת', 'חזון עובדיה', 'הליכות עולם', ועוד. התשובות של הרב הם תשובות נפלאות. הרב תפס את כל הראשונים והאחרונים והקיף אותם בהבנה נפלא. יש עוד בקיאים בדור, אבל הדרך היא שכאשר אדם בקי, הרי זה בא על חשבון דברים אחרים. זה בא על חשבון העיון. אבל בקיאים עם ההבנה של מרן, ששייב את העיון יחד עם הבקיאיות, זה רק יחידים בדור זוכים לזה, ומרן היה לו סיעתא דשמיא, וזכה להבנה מיוחדת יחד עם בקיאות מבהילה, כי כל כוונתו היתה לשם שמים, הוא למד תורה לא להתגדל כדי שיקראו לו כל מיני תארים, אלא הוא למד תורה לשם שמים, ולכן הוא זכה בספריו נפוצים בכל מקום ומקום, פסקיו נפוצים בכל מקום ומקום, וזוהי הזדמנות להתמיד הרבה בספריו. ואין ספק שזכותו של מרן תגן על כל הלומדים בתורתו, כי זה העיקר, להחזיק בתורתו, להחזיק בהלכותיו. ואם רואה לאחד שאוהב לקנטר, אוהב להקשות, שיישב לו, לא יגיד שהוא רוצה להיות טוב עם כולם. ללכת עם כולם, אלא שיחפש אחר האמת וילך אחריה.

הגאון רבי שמעון שקופ, כותב בהקדמה לספרו שערי יושר, שאדם שמערך את רבו יכול לקבל ממנו תורה, אבל אם הוא לא מעריך את רבו, הוא לא יכול לקבל ממנו. צריך לדעת מי זה היה מרן? שידע את כל כל התורה כולה באופן מבהיל. בבלי ירושלמי ראשונים ואחרונים, כשהיה מדבר איתנו בלימוד, לא היה דבר שנעלם מעיני קדשו, והכל בהבנה ישרה, מעולם לא תפסנו אותו שלא הבין איזה רשב"א או ריטב"א. וקעת זו הזדמנות לעסוק בתורתו, ולבקש שימליץ טוב בעדנו, ובפרט בתקופה זו, שאנו שומעים חדשים לבקרים על אסונות רבים, שנפטרים חיילים ב"מ, פצועים, ה' ירחם. יהי רצון שהקב"ה יאמר די לצרותינו, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

העלון להצלחת התורם היקר רחמים לוי (רמי לוי) ובני משפחתו
להנצחת העלון הבא לעילוי נשמת יקירך m0507497878@gmail.com

מהנצשה במוסדות "חזון עובדיה" ישוב אדם

מפעילות המוסדות:

כולל אברכים | כולל יום שישי | כולל בעלי בתים | מדרשיה לנוער | מדרשיה לבנות | ארגון בני הישיבות | ארגון הילדים בן מלך

גם ארצה יכול להיות חלק מפעילות המוסדות!

לתרומות: עמותת חזון עובדיה שע"י מרכז רוחני תורני תל ציון - בנק מזרחי טפחות סניף 591 מ"ח 105767

לקבלת העלון במייל ולכל הארה והערה:
m0507497878@gmail.com

ניתן להאזין לשיעור בכל יום שישי בשעה 15:40
ברשת מורשת ובשידור חוזר בטלפון: 0799165000